

TEMA 2

LA FAMÍLIA I LA PSICOLOGIA SOCIAL

Què veurem en aquest tema?

1. La psicologia social i la família

2. L'origen de la família

3. Què entenem per família?

4. Tipus de família

5. Funcions que exerceix la família

1. La família com a grup central

2. La família com a objecte d'estudi

3. La família i el control social

2. L'origen de la família

Història de l'estudi
de la família

Preinvestigació
(abans de 1850)

Darwinisme social

Ciència emergent

Construcció
teòrica sistemàtica

Pluralisme

2. L'origen de la família: pensament social precientífic. La Grècia clàssica

Plató: Visió utilitarista de l'ésser humà; **la formació de grups socials es realitza amb la finalitat de satisfer les necessitats de l'home.**

- Plató s'oposa a la propietat privada i a la monogàmia, i és favorable a la possessió comuna de les dones i els fills (almenys per a les classes privilegiades), al control dels matrimonis i naixements, a la mort per exposició dels xiquets febles, a l'educació estatal obligatòria i a l'educació per a les dones, de manera que estigueren preparades per a servir el govern i l'exèrcit.

2. L'origen de la família: pensament social precientífic. La Grècia clàssica

Aristòtil

«El primer resultat d'aquestes dues **associacions elementals** (d'home i dona, de senyor i esclau) és la **llar o família** [...]. La forma d'associació següent, la qual és també la primera que es forma a partir de diverses llars i per a satisfer **alguna cosa més que les necessitats quotidianes, és el llogaret** [...]. Quan arribem a l'associació final i perfecta, formada per **diversos llogarets, aconseguim la polis** —una associació de la qual pot dir-se que aconsegueix el cim de la completa autosuficiència; o més aviat [...] podem dir que, mentre que sorgeix per a garantir la vida [...], existeix per a garantir la bona vida» (pàg. 4-5; citat a Vargus, 1999).

2. L'origen de la família: pensament social precientífic. Edat mitjana i Renaixement

Agustí d'Hipona: ho concep tot com una interpretació de la voluntat de Déu sobre la Terra, tal com és revelat per l'Església catòlica.

Hobbes
i Locke

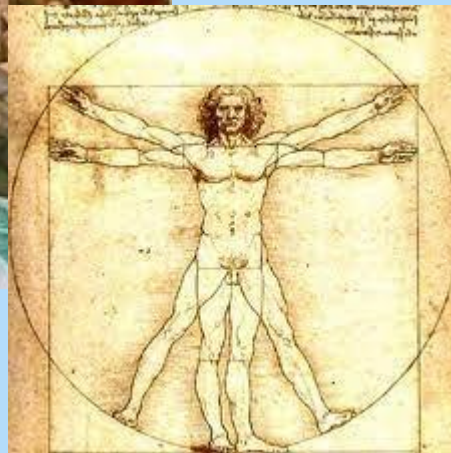
Locke, sovint anomenat «pare del liberalisme modern», va establir les bases per als teòrics que creien que **els drets familiars i individuals**, basats en la raó, **tenen prioritat sobre l'estat de dret** basat en la tradició i l'autoritat.

Les diferents bases per a la teoria familiar ja van ser articulades a partir d'aquests dos pensadors: assumpció de l'existència de llaços socials o familiars tradicionals innats enfront de la defensa de la creació dels llaços socials per part dels individus a través de la interacció.

2. L'origen de la família: pensament social precientífic. Edat mitjana i Renaixement

Com assenyalen Collier i col·laboradors (1996), totes les teories i plantejaments exposats fins al moment, «encara que contenen moltes observacions perspícaces de les institucions socials i polítiques del seu temps, eren **essencialment explicacions metafísiques** de la naturalesa humana i de la societat» (pàg. 50).

Els pensadors, des d'Aristòtil a Montesquieu, es referien a molts dels aspectes relatius a la família (matrimoni, monogàmia, etc.) com a **fenòmens «naturals»**.

2. L'origen de la família: darwinisme social

Les qüestions bàsiques d'investigació eren problemes com ara si les societats humanes eren originàriament **promíscues o monògames**, o si les famílies eren originàriament **patriarcals o matriarcals**.

Aquestes qüestions sobre l'origen i el desenvolupament de la família humana requerien l'ús de documents històrics, folklore i mites.

Els resultats d'aquestes investigacions serien inconsistents i poc conclouents.

2. L'origen de la família: darwinisme social

Les qüestions bàsiques d'investigació en societats humanes eren originàriament **proprietàries de societats patriarcals o matriarcals**.

Aquest mètode d'investigació consisteix a **observar les pràctiques culturals dels grups socials i poder-hi participar** per a contrastar el que la gent diu (discurs) i el que fa (pràctiques culturals). És la **tècnica principal** d'investigació de l'antropologia social i cultural.

Les societats humanes eren originàriament

en i el que requeria creure i mites.

Les investigacions serien més conclouents.

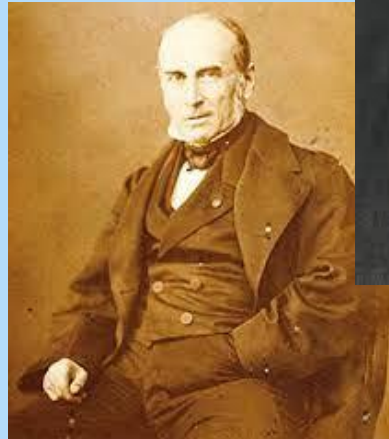
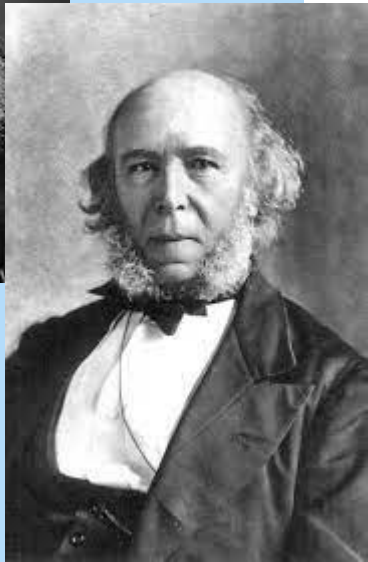
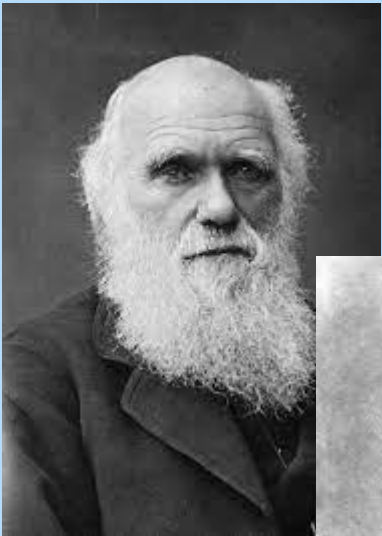
Matriarcado Mossuo

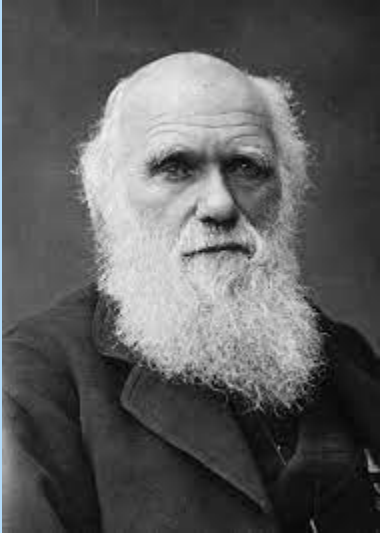
Increment en l'interès per les **tècniques etnogràfiques** per a l'estudi directe de les famílies en les societats primitives

2. L'origen de la família: darwinisme social

Autors principals d'aquest període: Darwin, Spencer, Comte, Durkheim, Le Play, Bachofen i Morgan

2. L'origen de la família: Darwin

Els teòrics socials que utilitzaven la **perspectiva evolutiva** seran anomenats darwinistes socials.

Aquests pensadors tenien **dos objectius fonamentals**: explicar la teoria evolutiva de l'*Homo sapiens* i descriure la **història evolutiva de la societat**. En la mesura que es considerava que la societat travessava estadis cada vegada més complexos i elevats, se li suposava la **mateixa evolució** a la família, la seua unitat bàsica.

The Descent of Man parla del matrimoni comunal o de «relacions sexuals promíscues dels salvatges». No obstant això, anteriorment, en el mateix volum, es fa una afirmació que sembla deixar oberta la possibilitat de grups formats per diverses famílies.

2. L'origen de la família: Spencer

Herbert Spencer (1820-1903) va ser en realitat el primer a introduir en la sociologia els principis derivats de les teories evolucionistes.

La família era la unitat social bàsica, on els xiquets sobreviuen no sols per a fer-se forts, sinó perquè eren cuidats i protegits per uns parents benèvols. Spencer pensava, no obstant això, que la simpatia hauria de limitar-se a la família i no hauria d'interferir amb la llei més general de l'evolució, on les recompenses eren per al fort. Les persones no haurien de ser acaronades. Spencer s'oposava totalment a qualsevol concepte d'estat del benestar, incloent-hi l'educació pública gratuïta.

2. L'origen de la família: Comte

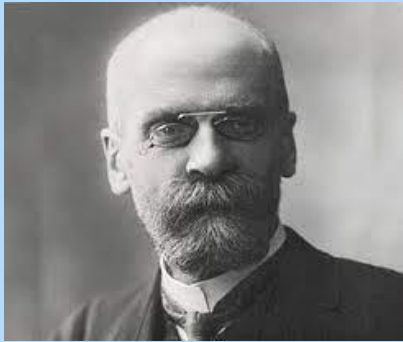

En relació amb la família i, en concret, amb els diferents rols sexuals, Comte parlava del **sexe femení** com un estat d'«**infància perpètua**», incapaç per a la «continuitat i intensitat del treball mental».

Expressava una clara antipatia cap als canvis dels rols de gènere; considerava que anaven en contra de la naturalesa, i afirmava: «La igualtat dels sexes [...] és incompatible amb tota l'existència social [...]; **cada sexe té funcions especials i permanents que ha de satisfer**; el resultat possible d'una resistència a les lleis naturals comportaria privar la dona del gaudi del seu propi benestar, alterant la família i la societat.»

Principi de subordinació: «La teoria sociològica de la família es pot reduir, essencialment, a l'examen racional de dos ordres fonamentals de relacions necessàries. A saber: la subordinació dels sexes i la continuació de les edats, perquè l'una institueix la família, mentre que l'altra la manté.»

2. L'origen de la família: Durkheim

«La família moderna conté dins seu, com abreujat, tot el desenvolupament històric de la família.»

«La família és un grup que aglutina la suma total de l'existència; no se li escapa res [...], és la societat política en miniatura.»

Al llarg dels anys s'ha produït:

Contracció de la família, que històricament ha passat d'un «clan exògam amorf» al «clan diferenciat» i a la «família diferenciada».

Pas de la família «patriarcal», tipus de família romana en la qual el poder del pare és absolut, a la família «paternal», de tipus germànic, que reconeix tant la línia paterna com la línia materna.

2. L'origen de la família: Le Play

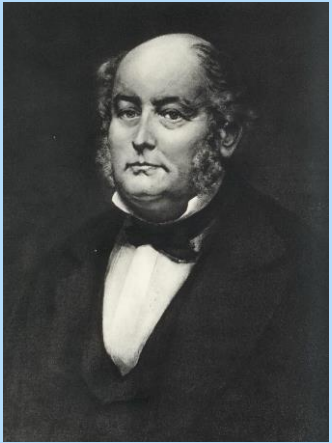
Pioner en l'**observació participant**: microanàlisi d'una mostra de famílies, de pressupostos familiars, de la distribució del treball domèstic i altres temes relacionats.

Estudiar la família empíricament, a través de la recollida sistemàtica de dades, era la millor manera de conèixer els canvis socials, en la mesura que aquests canvis es veuen reflectits en les famílies.

L'ordre social només podria preservar-se respectant les lleis del Decàleg, és a dir, restablint en la família l'autoritat del pare sobre la dona i els fills, i exigint la presència de la dona a la llar.

2. L'origen de la família: Bachofen

Bachofen du a terme **el primer intent d'història científica de la família**, considerada com a institució social. Totes les seues conclusions estan basades únicament en els romans i els grecs.

Una investigació sobre el caràcter religiós i jurídic del matriarcat en el món antic.

Manté que la vida social en el món antic comença amb un període de promiscuïtat sexual i el matriarcat (on les dones tenien el poder).

Les societats humanes eren
originàriament promíscues o
monògames?

https://youtu.be/7_3VfP0pseY

2. L'origen de la família: Bachofen

- Planteja l'existència d'un estat anterior a la monogàmia on no hi havia regulacions socials de les relacions sexuals.
- Homes i dones tenien relacions sexuals amb nombroses persones. Sexualitat i reproducció eren coses diferents.
- Pel fet que no existien relacions permanents entre homes i dones, el concepte social de paternitat no existia.
- Per tant, les primeres formes familiars es correspondrien amb el llaç d'unió existent entre una mare i els seus fills.
- Volia demostrar que la maternitat és la font, la gènesi de la societat humana, i que les mares, com a únics parents certs, aconseguïen un gran poder i prestigi.

2. L'origen de la família: Morgan

Es va dedicar a l'estudi de diverses tribus índies, amb treballs que van establir les bases de la seua obra *Systems of Consanguinity and Affinity of the Human Family*.

En aquest estudi planteja **un dels primers models evolutius** sobre l'origen de la família.

Segons Morgan, la família ha evolucionat a través de diferents fases:

2. L'origen de la família: Morgan

1. Promiscuitat sexual

Homes i dones tindrien relacions sexuals amb nombroses persones de la resta del grup sense que cap norma social ho prohibira o censurara moralment.

La mare seria l'únic parent cert.

Els fills serien fills del grup.

Es donarien relacions obertes.

L'organització social bàsica era la tribu o el clan (no la família).

2. L'origen de la família: Morgan

2. Família consanguínia: primera etapa de la família com a organització social bàsica, en la qual encara estaria permesa la promiscuïtat sexual entre germans, però els pares i els fills quedarien exclosos de l'intercanvi sexual recíproc.

Apareix la figura del pare biològic (apareix el vincle entre sexualitat i reproducció).

Hi ha una primera preservació dels fills (tabú de l'incest).

Els fills i la conducta envers ells es converteixen en el nucli de la importància social de la família.

Els vincles biològics comencen a ser més importants que no els socials (els xiquets pertanyen a les famílies, no al clan).

2. L'origen de la família: Morgan

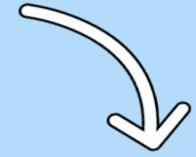
3. Família punalua (terme d'origen hawaià): la promiscuitat sexual entre germans es prohibeix també.

Escenifica la necessitat de l'exogàmia grupal per a evitar malformacions i malalties (s'amplia el tabú de l'incest a totes les relacions consanguínies de primer i, fins i tot, segon grau).

S'assenten els rols de pare i mare biològics.

Si bé la idea que preval encara és que el grup (la tribu) és més important que el matrimoni.

2. L'origen de la família: Morgan

4. Família sindiàsmica o per parelles: l'home viu amb una sola dona, encara que la poligàmia i la infidelitat ocasionals fora del matrimoni continuen sent un «dret» per a l'home.

És l'origen del matrimoni monogàmic del món modern occidental.

Així i tot, en aquesta fase el vincle conjugal es dissol encara amb molta facilitat, i els fills passen a pertànyer a la mare la major part de les vegades.

- Hi ha una clara divisió de rols: el pare proporciona l'alimentació i la dona cuida la prole. En cas de separació, l'home es quedava amb els utensilis de treball, i la dona, amb els utensilis domèstics.

2. L'origen de la família: Morgan

5. Família monògama: matrimoni d'un home amb una dona, amb cohabitació exclusiva.

Engels (1884) va associar la fase de la família monogàmica amb la modernitat i el sorgiment de l'amor real.

Però era crític amb les conseqüències per a la dona, ja que no se'n deriva la igualtat de gènere (base de les actuals teories feministes).

2. L'origen de la família: construcció teòrica sistemàtica (anys 50-70)

✓ Els universals familiars: Parsons parla d'universals evolutius, que són qualsevol mena de desenvolupament que sorgisca més d'una vegada en condicions diferents, i que té un gran valor de supervivència.

❑ Murdock (1949) va analitzar 250 societats i va concloure que la família nuclear és una realitat universal.

❑ Va assenyalar quatre funcions universals de la família:

- ✓ Sexual
- ✓ Econòmica
- ✓ Reproductiva
- ✓ Educativa/socialitzadora

Cap societat no ha desenvolupat una unitat institucional en la qual es complisquen plenament aquestes funcions que no siga la família.

2. L'origen de la família: conclusió

- ✓ Sembla bastant probable que el concepte de família nasquera amb la regulació social de les relacions sexuals.
- ✓ Al llarg de la història, la família avança des d'una unió basada primordialment en la seua utilitat per a la producció i la reproducció cap a una unió basada també en l'afecte.
- ✓ I quan l'afecte i l'amor se situen en el nucli de la família, aquesta comença a transformar-se.